

1๐18๕719

116-010

แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

หม่อมหลวงหญิงวัลย์วิภา จรุงโรจน์

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๐

008400

i 16231983

๘

The Political Ideas of King Rama VII

A Historical Analysis

M.L. Wanwipha Charoonroj

คุณยวิทย์ทรัพย์ากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1977

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

(ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณบดี

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ วไล ฌ ป้อมเพชร ประธานกรรมการ

ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วไล ฌ ป้อมเพชร

ชิตีมา พิทักษ์ไพโรจน์ กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ชิตีมา พิทักษ์ไพโรจน์

ณรงค์ พวงพิศ กรรมการ

(อาจารย์ ณรงค์ พวงพิศ)

บุญกร กาญจนจारी กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญกร กาญจนจारी)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

อาจารย์ณรงค์ พวงพิศ

รองศาสตราจารย์ ชิตีมา พิทักษ์ไพโรจน์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์ เรื่อง : แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

: การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

โดย

หม่อมหลวงหญิง วัลย์วิภา จรุงโรจน์

แผนกวิชา

ประวัติศาสตร์

ในบทที่ ๓ ซึ่งเป็นการศึกษาแนวพระราชดำริทางการเมืองก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ได้พยายามศึกษาทั้งในแง่ที่เป็นอุดมคติ และความเป็นจริง พยายามเสนอให้เห็นขั้นตอนของแนวพระราชดำริทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน และคลี่คลายไปตามสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น

ประการแรกได้หยิบยกเอกสาร ๒ ฉบับ คือพระราชบันทึกเรื่อง Democracy in Siam และพระราชบันทึกเรื่องการปกครอง มานำเสนอและวิเคราะห์เพื่อให้เห็นจุดหมายทางการเมืองของพระองค์ท่าน แต่ทว่าเอกสารเรื่อง Democracy in Siam ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญมากในอันที่จะสะท้อนให้เห็นแนวพระราชดำริทางการเมืองของพระองค์ท่าน ในต้นฉบับนั้นไม่ปรากฏชื่อและความเป็นมาของเอกสารจึงต้องวิเคราะห์ และเสนอข้อมูลสนับสนุนเพื่อยืนยันให้แน่ชัดว่า เป็นพระราชบันทึกของพระองค์ท่าน และหาเหตุผลที่ทรงบันทึก จากการวิเคราะห์เอกสารทั้ง ๒ ฉบับ ทำให้เห็นแนวพระราชดำริของพระองค์ท่านได้อย่างแน่ชัดว่า ทรงเชื่อมั่นในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในฐานะเป็นการปกครองประเทศที่เหมาะสมกับเมืองไทยในขณะนั้นมากกว่าระบอบประชาธิปไตย และทรงเล็งเห็นที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศ การแสดงออกถึงพระราชดำริดังกล่าวนี้ ปรากฏชัดในเรื่องการจัดตั้งสภาการต่าง ๆ ซึ่งเป็นสภาที่ปรึกษาาราชการแผ่นดิน เช่น อภิรัฐมนตรีสภา เสนาบดีสภา สภากรรมการองคมนตรี เราจะศึกษาถึงหน้าที่ โครงสร้าง รูปแบบของสภาทั้งสาม และควาหมายของสภาทั้งสามนั้นเป็นอย่างไร ส่งผลสะท้อนอันใดบ้าง และที่สำคัญคือ คอบสนองพระราชดำริได้อย่างไร กล่าวคือจะอำนวยให้เกิดการปกครองที่เหมาะสมแก่ประเทศ ซึ่งจะปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง และการบริหาร และคลี่คลายปัญหาความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของคนกลุ่มหนึ่งในสมัยนั้น อันเป็นปัญหาทางการเมืองในขณะนั้นได้อย่างไรนั่นเอง

เนื่องจากการตั้งสภาการต่าง ๆ เพื่อจะยังผลให้เกิดการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศนั้นไม่อาจตอบสนองได้ทันภาวะเหตุการณ์บ้านเมือง (ทั้งนี้เพราะความตื่นตัวทางการเมืองได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น) จึงมีพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนั้นมีสาระเป็นไปตามแนวความคิดทางการเมืองที่เหมาะสมกับประเทศ และเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้มีการปฏิรูประบอบการปกครอง

แบบพิมพ์เดิม สำหรับเรื่องร่างรัฐธรรมนูญ ผู้วิจัยได้เสนอสมมติฐานขึ้นว่าเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่ นายสีตีเวนส์ ร่างขึ้นตามแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน แล้วแสดงเหตุผลสนับสนุน แต่ยังไม่อาจ ถึงไคว่สมมติฐานดังกล่าวเป็นข้อยุติ

สำหรับบทที่ ๘ เป็นการศึกษาดังแนวพระราชดำริทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ไท่พยายามอธิบายและทำความเข้าใจกับการปกครองประเทศตามระบอบใหม่แล้วจึงมาศึกษาถึงพระราชดำริทางการเมืองของพระองค์ท่านภายหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง โดยศึกษาทั้งในแง่ที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและปรากฏตามความเป็นจริง ในแง่ที่ปรากฏตามความเป็นจริงนั้นจะศึกษาโดยพง เล้ง ไปที่เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นตามลำดับ อาทิเช่น พิธีราชาภิเษกสำคัญที่พระองค์ท่านเสด็จนิวัติจากหัวหินสู่พระนครตามคำทูลเชิญของคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร เพื่อมาเป็นองค์พระประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ พิจารณาหน้าที่ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ และคณะราษฎรซึ่งมีต่อกันตามลำดับ โดยถือเอาเหตุการณ์กบฏวรเชษฐ เป็นเหตุการณ์สำคัญ โดยจะพิจารณาก่อน และหลัง เกิดเหตุการณ์นี้เรียกว่ากบฏวรเชษฐ นั้น มีเหตุการณ์สำคัญใดเกิดขึ้นพอที่จะหยิบยกขึ้นมาเพื่อ พิจารณาหน้าที่ของคณะราษฎรกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ ไค่บาง ที่ถือเอาเหตุการณ์กบฏวรเชษฐ เป็นสำคัญ ก็เพราะ เป็นเหตุการณ์ที่ยังน่าเคลือบแคลงใจอยู่ เนื่องจากบางคนอาจถือว่าเป็นความ พยายามที่จะรื้อฟื้นระบอบเดิม แต่บางคนอาจถือว่าเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดการ - พัฒนาการเมือง ซึ่งในแง่กบฏวรเชษฐก็เปรียบเสมือนเป็นการทดลองอำนาจทางการเมืองนั้นเอง การพิจารณาหน้าที่ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ จึงอยุ่ที่ว่าทรงมอง เหตุการณ์กบฏวรเชษฐ เป็น อยุ่อย่างไรนั่นเอง

เรื่อง การสละราชย์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ เป็นจุดศูนย์กลางของการ แสดงออกถึงแนวพระราชดำริทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จะมี การวิเคราะห์ถึงสาเหตุแท้จริง และลักษณะของการสละราชย์ โดยพิจารณาจากหน้าที่ทั้งสองฝ่ายแสดง - ออก มิใช่อาศัยแค่เพียงพระราชบันทึกทรง แสดงพระราชประสงค์ในการสละราชย์ และพระราช - ทัณฑ์โทษทรงสละราชย์เท่านั้น นอกจากนี้จะพิจารณาดัง เหตุการณ์ทางการเมืองภายหลังที่ทรงสละ ราชย์แล้ว เพื่อเป็นการบ่งชี้ความเข้าใจระบบการเมืองซึ่งสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ ๕. คือบทสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปเนื้อหาทั้งหมดที่ได้มาจากการศึกษาเรื่องนี้ และได้เสนอแนะว่า เราสามารถนำความคิดจากเรื่องคังกตาวนี้มาใช้เป็นอุทาหรณ์เตือนสติคนในปัจจุบันซึ่งประสบกรรมเดียวกัน คือกำลังหาจุดยืนของตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะประวัติศาสตร์ยอมชำระอยุติธรรม หากเราไม่รู้จักหาบทเรียนเพื่อละเว้นหรือทำตามในสิ่งที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมหรือควรหรือไม่เพียงใด.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The Political Ideas of King Rama VII : A
Historical Analysis.

Name M.L. Wanwipha Charoonroj. Department of
History

Academic Year 1976

Abstract

The aim of this thesis is to study the political ideas of King Rama VII. The main difficulty in doing this research lies in the fact that some important documents about this problem are anonymous. The writer has to do the investigation and verification of those documents and at the same time has to make a study and an analysis of the problems.

There are 5 chapters in the thesis.

The first chapter is an introductory chapter discussing the background of the problems, the aim and the scope of research, plan of investigation and some conclusion expected.

The second chapter concentrates on the factors which influence the political ideas of King Rama VII. Circumstances and situations in Thailand before King Rama VII came to the throne are studied in detailed. Also, the royal background and the behavior of the King himself are

D

discussed. As those factors mentioned above have some influence on him one way or another, either as a stimulant or a hindrance to turn his idea into practice.

The third chapter and the fourth chapter are the main parts of this thesis. Both chapters discussed the political ideas of the King as appeared before and after the 1932 revolution.

The third chapter concerns his idea before the 1932 revolution. The writer tries to study his idealistic views and those which have been put into practice.

The writer also tries to present the development of the King's ideas step by step in connection with the changing situation of Thailand at that time.

First of all, the two documents, "Democracy in Siam" and "The Problems of Siam" which are the Royal Notes are studied critically in order to show the essential of his political ideas. Unfortunately, the original document of "Democracy in Siam" which is very important as it reflected his political ideas neither carries the name of the writer nor the background of the document.

Through historical analysis together with supporting data the writer verified that this document is his Royal Note and also points out the King's motive in writing it.

The study of these 2 documents has shown that the King firmly believed that the Absolute Monarchy was the best political system for Thailand at that moment. Moreover it was seen that he preferred to be the leader in a political change chosen himself for his country.

๑

This can be seen through the establishment of the Advisory body and the Consultative body, namely the Supreme Council, the Council of State and the Privy Council. The function, the structure and the working system of the three councils are studied to show what sort of roles those councils exercise. Especially how far the three councils serve the King's political ideas. How far did the three councils contribute to the arrangement of the appropriate political system for Thailand. The system which would be able to remedy the existing administrative structure and at the same time help solving the political participation which was most urgent at that time.

Anyhow, the establishment of the three councils which aimed to improve the administrative system was not able to cope with the rising political demand of some group of people, the King finally decided to give the constitution to the people. The Royal Constitution was outlined along the same idea King Rama VII's thought suitable for the country.

Again through historical analysis and supporting data, the writer verifies that the above mentioned constitution is a Royal Constitution written by Mr. Stevens by the command and the instruction of the King

The fourth chapter discussed the King's ideas after the 1932 revolution. The writer tries to look into the new system and the status of the King under the new system.

1

His political thought was studied and analyzed through his writing and political events the writer follows the political incident which occurred at that time in logical order beginning with the return of the King from Hua - Hin to Bangkok by the invitation of the People's Party as the Chief of State under the constitution. The attitude of the King towards the People's Party and vice versa before and after the Boveradej Revolt are studied. The writer has pointed out the Boveradej Revolt because the Revolt itself is exceptionally crucial and the motive of the Revolt is still debatable. Many people have looked at it as a last strike of Royalist to restore the Absolute Monarchy while others have concluded that it was an attempt for political development. If one agreed that it was an attempt for political development,

The Boveradej Revolt was then the bargain of political power. Then the attitude of the King himself and the People's Party should be looked into closely. The writer has discussed those attitudes very carefully.

The abdication of the King is the climax in expressing his political ideas after the 1932 revolution. The writer has done the analysis of the motive and the character of his abdication.

Besides, the political events after his abdication were investigated to provide a background for basis understanding of political development in Thailand up until the present

The fifth chapter is the conclusion and suggestion.

กิติกรรมประกาศ

เพื่ออาจารย์น้อ สนิทวงศ์ อาจารย์ท่านแรกผู้สนับสนุนและสอนให้คิดตามวิธีการประวัติศาสตร์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พิทักษ์ไพรวรรณ อาจารย์ณรงค์ พวงพิศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ธิดา สาระยา ผู้คอยเอาใจช่วย อาจารย์ม.ร.ว. รุจยา อากาศ ผู้ให้ข้อคิดที่สำคัญบางเรื่อง และเรืออากาศตรี จรัสพงษ์ บุรุษรัตนพันธุ์ ผู้ช่วยซักซ้อมความคิดและความเข้าใจ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ กรมยุทธศึกษาทหารบก กระทรวงกลาโหม ที่ให้ความสะดวกในการเข้าศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่ช่วยเหลือและหวังใย

สุดท้ายขอขอบคุณสถาบันไทยคดีศึกษา ผู้สนับสนุนในการเรียนและให้ทุนศึกษาค้นคว้าตลอดมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วลัยวิภา จรุงโรจน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมษายน ๒๕๒๐

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง - ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข - ฎ
กิตติกรรมประกาศ	ฏ
รายการตารางและแผนผังประกอบ	ต

บท

๑. บทนำ	๑ - ๔
๒. ปัจจัยที่มีผลต่อแนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๕ - ๒๖
๒.๑. ภูมิหลังทางค่านิยมทางการเมือง	๕ - ๑๓
๒.๑.๑ ปัญหาเรื่องแนวความคิดทางการเมือง	๕ - ๘
๒.๑.๒ ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ	
๒.๒ ภูมิหลังส่วนพระองค์ก่อนหน้าเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ	๑๓ - ๒๖
๒.๒.๑ ปัญหาการสืบราชสันตติวงศ์ภายหลังสิ้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๓ - ๒๒
๒.๒.๒ พฤติกรรมทางการศึกษา	๒๒ - ๒๔
๒.๒.๓ พฤติกรรมทางการเมือง	๒๕ - ๒๖
๓. แนวพระราชดำริทางการเมืองก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕	๒๗ - ๑๓๔

๓.๑	พระราชดำริเกี่ยวกับการปกครองประเทศที่เหมาะสม	๒๗	- ๒๘
๓.๑.๑	พระราชบันทึกเรื่อง Democracy in Siam	๓๐	- ๓๖
๓.๑.๒	พระราชบันทึกการปกครองซึ่งว่าด้วย Problems of Siam	๓๖	- ๔๐
๓.๒	การจัดตั้งสภาการต่าง ๆ	๔๑	- ๑๑๕
๓.๒.๑	อภิรัฐมนตรีสภา	๔๑	- ๑๐๑
๓.๒.๒	เสนาบดีสภา	๑๐๒	- ๑๐๕
๓.๒.๓	สภากรรมการองคมนตรี	๑๑๐	- ๑๒๐
๓.๓	ร่างรัฐธรรมนูญฉบับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๒๐	- ๑๓๐
๓.๓.๑	เค้าโครงการรัฐธรรมนูญของนายสตีเวนส์ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๒๐	- ๑๒๗
๓.๓.๒	วิเคราะห์ขอเปรียบเทียบขอแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕	๑๒๗	- ๑๓๓
๓.๔	สรุปเรื่องแนวพระราชดำริทางการเมืองก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕	๑๓๔	- ✓
๔.	แนวพระราชดำริทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕	๑๓๕	- ๑๓๐
๔.๑	อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย	๑๓๕	- ๑๓๗
๔.๒	อำนาจและความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์	๑๓๗	- ๑๔๑
๔.๓	พระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง	๑๔๑	- ๑๓๗

๔.๓.๑	พระราชดำริต่อกรรทำของคณะราษฎรใน การบีค่านาจเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบ ประชาธิปไตย	๑๕๒ - ๑๖๘
๔.๓.๒	วิเคราะห์เรื่องการสละราชสมบัติ	๑๖๘ - ๑๗๖
๔.๔	เหตุการณ์ทางการเมืองหลังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ	๑๗๗ - ๑๗๘
๕.	บทสรุปและขอเสนอแนะ	๑๘๐ - ๑๘๔
	บรรณานุกรม	๑๘๕ - ๒๐๔
	ภาคผนวก	๒๐๕ - ๓๒๔
	ประวัติการศึกษา	๓๒๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

- ก. พระราชบันทึกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องการปกครอง
พระราชทานพระยากัลยาณไมตรี ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๖๕ ๒๐๕ - ๒๒๐
- ข. บันทึกความเห็นพระยากัลยาณไมตรี เรื่องการปกครอง ทูลเกล้าฯ
ถวาย ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๔๖๕ ๒๒๑ - ๒๔๖
- ค. บันทึกความเห็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวัญวิมลพรหมมุนี
คอบพระยากัลยาณไมตรี เรื่องการปกครอง ๒๔๗ - ๒๕๖
- ง. พระราชบันทึกเรื่อง Democracy in Siam ๒๕๗ - ๒๖๓
- จ. ร่างพระราชกฤษฎีกาตั้งอภิรัฐมนตรีสภา , สำเนาบันทึกความเห็นของ
เจ้าพระยามหิธร เรื่องร่างพระราชกฤษฎีกาตั้งอภิรัฐมนตรีสภา ถวาย
แก่มเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวัญวิมลพรหมมุนี ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๖๕ และฉบับทูล
เกล้าฯถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๖๕ ... ๒๖๔ - ๒๘๘
- ฉ. ร่างรัฐธรรมนูญฉบับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ , ความเห็นต่อร่าง
รัฐธรรมนูญของนายสตีเวนส์ และความเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญของ
พระยาตรีวิสารวาจา ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๖๕ ๒๘๙ - ๒๙๕
- ช. Notes on Sir R. Holland's Audience with H.M. the
King of Siam (Enclosure 1 of Mr. Donner to Sir
Simon. Letter dated March 3, 1934... .. ๓๐๐ - ๓๑๐
- ซ. Summary of Letter and Note from the King of Siam
to Mr. James Carter. dated 4th August, 1933 ๓๑๑ - ๓๒๑
- ด. พระราชหัตถเลขาสดพระราชสมมติ ฉบับวันที่ ๒ มี.ค. ๒๔๖๕ ๓๒๒ - ๓๒๔

รายการตารางและแผนผังประกอบ

ตารางที่

หน้า

๑. แสดงมูลค่าสินค้าเขาและออกในระหว่างปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ๕

๒. แสดงการสูญเสียเงินสำรองคลังของรัฐบาลในการแลกเปลี่ยนเงินกับธนาคาร ระหว่างเดือนเมษายน ๒๕๖๓ - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ๑๐

๓. แสดงการขาดดุลระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๘ ... ๑๑

๔. แสดงการจ่ายเงินเกินงบประมาณของรัฐบาลไทยกราฟ สำนัก ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๘ ๑๒

๕. เปรียบเทียบจำนวนผู้ได้รับการศึกษาตั้งแต่ปีที่ประกาศ พ.ร.บ. ประถมศึกษา คือ พ.ศ. ๒๕๖๓ กับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ในรัชกาลที่ ๙ ๕๐

แผนผัง

แผนผังประกอบคำอธิบายเรื่องขบวนการพระราชวินิจฉัย ๕๖

